

НАСЛІДКИ ВЗАЄМНИХ ЕКОНОМІЧНИХ САНКЦІЙ УКРАЇНИ ТА РОСІЇ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОГО ПРОТИСТОЯННЯ

Стаканов Р. Д.

к.е.н, доцент кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин

Інституту міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Україна і Росія з 1.01.2016 р. фактично знаходяться в положенні торгової війни. Діють взаємні торговельні ембарго на постачання низки продовольчих товарів: Росія заборонила імпорт українських харчів у відповідь на створення Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, а Україна вдалася до заходів у відповідь. Також Росія ввела обмеження транзитного руху автомобільними та залізничними шляхами з території України через територію Російської Федерації до Республіки Казахстан, а з 1 липня 2016 року і до Киргизької Республіки [2; 4].

Всьому цьому передували численні заборони на український імпорт за невідповідність українських товарів вимогам російського законодавства. У підсумку, частка Росії в структурі українського експорту скоротилася з близько 23,8% в 2013 році до 10,7% – в 2016, а обсяг товарообороту скоротився в 5 разів (хоча в 2017-18 рр. в силу відновлення Української економіки та критичну залежність від російської енергетичної сировини, показники товарообігу знову почали зростати).

З 25 жовтня 2015 року Україна і Росія заборонили один одному здійснювати свої авіарейси з країни в країну. Україна ввела санкції проти 29 авіакомпаній (27 російських і двох захоплених Росією в Криму). 25 листопада 2015 року Україна прийняла рішення про заборону всіх транзитних прольотів для всіх російських авіакомпаній через її територію.

В 2017 році торговельна україно-російська війна перейшла на новий, міжнародний рівень, який ознаменувався взаємними позовами до СОТ обох сторін. Україна в кінці жовтня 2015 року [2] подала до СОТ позов проти Росії щодо обмеження експорту вагонів і стрілочних переводів [5]. В лютому 2017 року Україна направила до СОТ вимогу щодо створення Групи експертів з приводу обмежень транзиту з України через територію Росії до третіх країн (Казахстану та Киргизстану). Натомість в травні 2017 Росія надіслала в орган з вирішення спорів СОТ та Україні запити щодо проведення консультацій з приводу санкцій, запроваджених з 2014 року Україною проти Росії [3].

Незважаючи на війну і політичний конфлікт, на досить високому рівні зберігається “тіньова” торгівля з Росією, яка не відбивається в офіційній статистиці. Сюди відносять як товарообіг через треті країни, так і контрабанду. До третіх країн відносять Словаччину, Польщу Білорусь. Деякі українські підприємці відкривають підприємства на кордоні з Білоруссю, роблять там збірку продукції тощо. Також багато російських компаній реєструють свої підприємства в інших країнах, щоб залишитися на українському ринку, вдаються до ребрендингу. Тому, безумовно, реальні показники питомої ваги Росії в українській зовнішній торгівлі вищі за ті цифри, які дає український Держкомстат.

Спеціальні економічні й інші обмежувальні заходи (санкції), відповідно до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року були введені в дію указом президента України від 15 травня 2017 року № 133/2017. У законі України «Про санкції» [6] передбачено 25 видів санкцій: зокрема, обмеження торговельних операцій; блокування активів; обмеження і призупинення транзиту ресурсів, польоту і перевезень; анулювання ліцензій та інших дозволів; обмеження та зупинення телекомунікаційних послуг і використання телекомунікаційних мереж загального користування; заборона на участь у приватизації; впровадження додаткових заходів у сфері економічного, ветеринарного, санітарного, фітосанітарного та ветеринарного контролю [3].

Україна вперше ввела обмеження щодо російських фізичних і юридичних осіб у вересні 2015 року, тоді під різні види санкцій потрапили 388 фізичних осіб і 105 компаній. Потім чорний список поступово розширювався. Восени 2016 років Київ ввів санкції проти російських платіжних систем, а в цьому році - проти всіх п'яти працюючих в країні структур російських держбанків: українських Сбербанку і ВТБ, БМ Банку («внучка» ВТБ), Промінвестбанку («дочка» ВЕБ) і VS Bank («дочка» Сбербанку). Їм заборонено виведення капіталів за межі України на користь пов'язаних з ними осіб. В кінці 2016 президент України заборонив роботу шести російських платіжних систем в Україні.

На даний момент в санкційних списках України знаходяться 1759 фізичних осіб та 786 юридичних осіб з Росії, зокрема група компаній «Ренова», «Газ-Альянс», компанії «Ладога Менеджмент», "Технопромекспорт", який незаконно поставив турбіни Siemens в окупований Крим, "Газпром Буріння" (приймав участь у будівництві Керченського мосту), "Мостотрест" та інші. Також серед підсанційних багато підприємств, відібраних у держави Україна в Криму.

В 2018 р. до списку ІТ компаній окрім уже присутнього там «Яндекса» додалася російська платіжна система «ПС Яндекс. Деньги»,

литовська WM Transfer Ltd і московська «ВМР», ТОВ «Вебмані.Ру», Мережева Розрахункова палата (Казань), «Обчислювальні сили», WebMoney Europe Ltd (Великобританія), Вебмані.Юей, Amstar Holdings Limited (Гонконг), INDX Transactions Ltd (Британські Віргінські о-ви), фінансова компанія «Елмі», «ВМ-Фактор», Агентство Гарантій і "Пеймастер" (останні три компанії - Васильків, Київська обл.), також закрито доступ до сайтів www.capitaller.ru, webmoney.ru, wmtransfer.com, exchanger.ru, paymaster.ua, elmi.ua, wm-factor.com.ua і ін.

До жовтня 2018 р. Росія застосовувала приховані форми тиску на Україну. Це стосувалося обмеження транзиту, поставок товарів, пред'явлення санітарних вимог до продукції. Але санкції Росія проти України офіційно не вводила. 22 жовтня президент Росії підписав указ «Про застосування спеціальних економічних заходів у зв'язку з недружніми діями України щодо громадян і юридичних осіб Російської Федерації». Обмеження торкнуться 322 фізичних та 68 юридичних осіб. Вони передбачають заморожування коштів, цінних паперів і майна, а також заборона на виведення капіталів з Росії. Зокрема, у список увійшли такі українські промислові підприємства: «АвтоКрАЗ», Рівнеазот, Азот, Банк Кредит Дніпро, Східний гірничо-збагачувальний комбінат, Дніпроазот, Запорожжкокс, Криворізький залізорудний комбінат, Миронівський хлібопродукт, Нібулон, Старлайт Медіа, Сумихімпром, Укрспирт, Харківський тракторний завод, а також швейцарська компанія Ferrexpro і дві британські компанії (EastOne Group, Toledo mining corporation plc), які належать українським фінансово-промисловим групам.

Введення санкцій Росією щодо українських громадян і компаній не завдасть істотної шкоди економіці країни. Цей удар більше розрахований на політичний ефект. Ми можемо втратити до півмільярда доларів нашого річного експорту в Росію [1].

Література

1. Куц А. Санкции России не ударят по экономике Украины: они рассчитаны на другое // Апостроф. 1 ноября 2018 р. URL: <https://apostrophe.ua/article/economy/2018-11-01/sanktsii-rossii-ne-udaryat-po-ekonomike-ukrainyi-oni-rasschitanyi-dlya-drugogo/21742> (дата звернення: 21.11.2018)
2. Україна подала позов в СОТ проти Російської Федерації щодо обмеження транзиту // Міністерство економічного розвитку і торгівлі. URL: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=ba0233c7-911e-40cd-beeb-da41af2c994d&title=UkrainaPodalaPozov> VSotProtiRosiiskoi FederatsiiSchodoObmezhenniaTranzitu (дата звернення: 1.12.2018)

3. Росія відкрила скриньку Пандори: чим загрожує позов до СОТ проти України // Європейська правда. 22 травня 2017. URL: https://www.eurointegration.com.ua/experts/2017/05/22/7065994/view_print (дата звернення: 1.12.2018)
4. Україна подала позов у СОТ на оскарження російських обмежень транзиту. URL: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2017/02/13/7061566/> (дата звернення: 1.12.2018)
5. Україна подала у СОТ перший позов проти Росії URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2015/10/21/7085665/> (дата звернення: 1.12.2018)
6. Закон України “Про санкції” від 14.08.2014 № 1644-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1644-18> (дата звернення: 1.12.2018)